

A GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL VERSENYKULTÚRA KÖZPONTJÁNAK VKK/4/2006 SZ. MÓDOSÍTOTT PÁLYÁZATI FELHÍVÁSA

Meghatározott versenyjogi és versenypolitikai, illetve piacelméleti kérdésekkel foglalkozó kutatások támogatására

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja pályázatot hirdet az alábbi versenyjogi és versenypolitikai, illetve piacelméleti kérdésekkel foglalkozó kutatások támogatására.

1. Általános tudnivalók

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) a magyarországi versenykultúra fejlesztése érdekében végzett tevékenységének maradéktalan ellátása érdekében a hivatal szervezetén belül létrehozta a Versenykultúra Központot (VKK). A VKK nyilvánosságra hozott éves munkaterv alapján látja el a versenykultúra fejlesztésével kapcsolatos feladatokat. A 2006-2007. évre szóló munkaterv célul tűzi ki a VKK által meghatározott szakmai kérdésekben kutatási pályázatok megjelentetését. Az erre fordítható keretösszeg felhasználása – a működés átláthatósága érdekében – pályázat útján történik, az alábbi feltételekkel. A VKK konkrét pályázati kiírást ezen meghirdetett munkaterv keretében és ideje alatt is több alkalommal fog meghirdetni.

2. A pályázat célja

A pályázat célja a versenyjog és a versenypolitika, illetve a piacelmélet kérdéseivel foglalkozó magyarországi tudományos élet és közélet működésének és fejlődésének elősegítése, azáltal, hogy támogat egyes, e téren folytatott tudományos kutatásokat, illetve keresletet támaszt azokkal szemben. A támogatás célja az is, hogy hozzájáruljon a versenyjoggal, a versenypolitikával, illetve a piacelmélettel kapcsolatos magyarországi elméleti és empirikus ismeretek gyarapodásához, javulásához és finomodásához. A támogatásnak *nem célja* folyamatban lévő versenyfelügyeleti vagy egyéb GVH eljárásokhoz (pl. ágazati vizsgálatok) közvetlenül kapcsolódó kutatások, illetve szakértői munka finanszírozása.

3. A pályázat tárgya

A VKK 2006-ra és 2007-re az alábbi kutatási témákban hirdet pályázatot:

A./ Áreltérések Magyarország és az EU tagállamok piacai között

Az Európai Unió tagállamai közötti áreltérések, illetve azok esetleges hiánya jelentős kutatási téma, hiszen a kereskedelmi korlátoktól mentes belső piactól azt várták kialakításakor, hogy a szabad kereskedelem az arbitrázslehetőségeken keresztül az árak egységesedéséhez fog vezetni az Unió országaiban. A korábbi várakozásokra rációval, az egyes tagállamok piacain azonban továbbra is jelentős és tartós áreltérések figyelhetők meg.

Mint ahogyan az EU-n belül, a közös piac létrehozását követően, úgy Magyarország EU-val szemben alkalmazott kereskedelmi korlátjainak lebontását, illetve EU-csatlakozását követően is jelentős árkülönbségek maradtak fenn a különböző országok, régiók között a nemzetközi kereskedelmi forgalomba kerülő (tradable) termékek, fogyasztási cikkek áraiban. Ez önmagában még nem meglepő, hiszen az árkülönbségek csak idővel szűnhetnek meg,

továbbá a gyártók/forgalmazók üzleti stratégiája lehet alacsonyabban tartani az árakat a szegényebb, illetve magasabb árugalmasságú régiókban. Egyes termékek esetén azonban az árkülönbségek a magyar fogyasztók hátrányára látszanak kialakulni, vagyis a magyarországi árak magasabbak a korábbi EU tagállamokban megfigyelhető áraknál (pl. az ausztriai áraknál). Ez potenciálisan számos okra visszavezethető, így szerepet játszhatnak benne a szállítási költségek, az adók, a munkaerő árának, a megkerülhetetlen helyi szolgáltatások (non-tradable) árainak eltérései, vagy a bizonyos országokat hátrébb soroló, késleltetett termékbevezetési politika is. Az árak eltérésének mértéke ugyanakkor a versenyhelyeztetel kapcsolatos információkat is hordozhat, hiszen érdemi verseny (effective competition) fennállta esetén erős árkonvergenciát várnánk. Az árkülönbségek fakadhatnak különböző versenyproblémákból, esetleges versenykorlátozásból, de utalhatnak piackudarcra, így például információs aszimmetriára is.

A kutatás célja az egyes fogyasztási cikkek, termékcsoportok esetében jelentkező árkülönbségek feltérképezése, és az azokat meghatározó valódi tényezők feltárása, a lehetséges magyarázatok empirikus módon történő tesztelése, elsősorban azon termékek esetében, amelyek Magyarországon drágábbak, mint a környező EU-tagállamokban.

B./ Áttérési költségek hatása a szolgáltató váltásra

A versenypolitika régóta foglalkozik a piacon lévő monopóliumok (általánosabban a piaci hatalom) és a potenciális belépő vállalatok kapcsolatával. A legújabb modellek, valamint egyes piacnyitáson átesett iparágakkal kapcsolatos tapasztalatok megmutatták, hogy a piacra való szabad belépés nem feltétlenül elég ahhoz, hogy a piaci hatalom csökkenjen egy adott iparágban. Számos olyan ok állhat fenn ugyanis, amely miatt nehéz lehet a potenciális belépők – vagy akár a versenytársak – számára az inkumbens vállalat(ok)tól, vagy korábbi monopóliumoktól való piacnyerés, a fogyasztók átcsábítása – még abban az esetben is, ha a belépésnek nincsenek jogi korlátjai. Ugyanez korlátozhatja a már piacon lévő versenytársak közötti versenyt is.

Az egyik legfontosabb ilyen ok lehet, ha a fogyasztók jelentős áttérési költségekkel (switching cost) szembesülnek. Egy új termékre (vagy új szolgáltatóra) való átváltás járhat tranzakciós költségekkel, tanulási költségekkel, illetve lehet mesterséges, szerződésben rögzített korlát is, amelyet a cégek annak érdekében teremtenek, hogy megnehezítsék a fogyasztók új/más termékekre való váltását. Az áttérési költség nem feltétlenül jelent közvetlen anyagi veszteséget a fogyasztónak, jelentheti az elhúzó, vagy stresszel járó ügyintézés is.

Az áttérési költségek léte tehát olyan termékek differenciálódását eredményezheti, melyeket egyébként teljesen azonosnak, vagy legalábbis jó helyettesítőnek éreznénk. Ez a piacok szegmentálódásával, a fogyasztók „rabul ejtésével” járhat. Valaki például teljesen közömbös lehet abban a tekintetben, hogy két hasonló szolgáltatást hasonló áron kínáló bank közül melyiket válassza, mielőtt bankszámlát nyitna valamelyiknél. Miután azonban a kiválasztott banknál számlát nyitott, az áttérési költségek léte miatt már csak abban az esetben éri meg bankot váltania, ha az alternatív bank jelentősen jobb díjakat és/vagy szolgáltatásokat ajánlana.

A fentieknek megfelelően, ha léteznek áttérési költségek, azon cégek, amelyek jelentős fogyasztói bázissal rendelkeznek (így pl. a korábbi állami monopóliumok, inkumbens vállalkozások), jelentős előnyben vannak a potenciális belépőkkel szemben, hiszen az új belépőknek komoly árengedményeket kellene tenniük, ha piaci részesedést szeretnének szerezni. Ez pedig azt jelenti, hogy a szabad belépés nem feltétlenül csökkenti a piaci hatalmat.

A Gazdasági Versenyhivatal a pályázatban a következő kutatási témákat támogatja:

- Az áttérési költségek szolgáltató váltásra gyakorolt hatásának elemzése a piacnyitáson átesett szektorokban elméleti és/vagy empirikus módszerekkel.
- A szolgáltató váltás, valamint a verseny vizsgálata azon szektorokban, ahol viszonylag magas áttérési költségekkel találkozunk (elméleti és/vagy empirikus módszerekkel).

A kutatás támaszkodhat nemzetközi tapasztalatokra is, azonban a magyar viszonyok elemzése az elbírálás során előnynek számít.

C./ A verseny és versenyképesség kapcsolata Magyarországon

A piaci verseny intenzitása és a vállalati, szektorális valamint a nemzetgazdasági versenyképesség közötti összefüggés megítélésében a különböző gazdaságpolitikai megközelítések jelentősen eltérhetnek. Míg a hagyományos iparpolitikai, sokszor „nemzeti bajnokok”-ban hívő gondolkodás az állami támogatásokban, a különleges kedvezmények megadásában, avagy sokszor az állami szabályozásban, így a versenyt torzító, esetleg kizáró intézkedésekben látta a nemzetközi versenyképesség garanciáját, addig a versenypolitika – csakúgy, mint a korszerű iparpolitika – a versenymechanizmus, a versenydinamika hatékonyságösztönző szerepét hangsúlyozza. Az utóbbi nézetet több nemzetközi kutatás is alátámasztja.

A szakirodalomban több, esettanulmányokra épülő vizsgálat is jelentős pozitív szerepet tulajdonított a piaci versenynyomásnak, a versenyhelyzetnek a vállalati és ezzel összefüggésben a nemzetgazdasági versenyképesség alakulásában. Például Michael Porter: *The Competitive Advantage of the Nations* címmel publikált, tíz országra kiterjedő kutatása szerint azokban az országokban, szektorokban születtek nemzetközileg is kiemelkedően versenyképes vállalkozások, ahol az állam támogatta a piacok szabadságát és fellépett a monopóliumok ellen. William W. Lewis: *The Power of Productivity* c. könyvében 13 ország tapasztalatából szűri le, hogy a termelékenységbeli különbséget nem annyira a munka- vagy tőkepiacokban lévő eltérések magyarázzák, hanem a tisztességes piaci verseny megléte avagy hiánya – ugyanis versenykorlátozó gyakorlatot folytató országokban a hatékony vállalkozások nem tudják felváltani a hatékonytalanokat, így a gazdaság hatékonytalanul fog működni.

Bár a fentiek alapján a verseny szerepe egyértelmű a versenyképesség növelésében, alig áll rendelkezésre empirikus információ e kapcsolatot illetően Magyarországra vonatkozóan. A kutatás célja tehát a verseny intenzitása és a versenyképesség közötti kapcsolat vizsgálata Magyarországon, elsősorban empirikus módszerekkel, akár a nemzetgazdaság egészének, akár egyes részterületek tekintetében.

D/ A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv átültetése kapcsán felmerülő jogalkalmazási kérdések

A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló, s egyes további kapcsolódó jogi aktusokat módosító 2005/29/EK irányelv harmonizációja a magyar fogyasztóvédelmi jog tekintetében is szükségessé tette a szabályok áttekintését, s az irányelv céljainak megfelelően a fogyasztók hatékonyabb védelmét szolgáló – a külföldi tapasztalatokra is figyelemmel lévő, ám egyúttal a magyar jogrendbe illeszkedő – újragondolását. Az e célkitűzések szem előtt tartásával kialakított fogyasztóvédelmi szabályozás rendszere nem nélkülözheti a komplex jellegű állami intézkedések alkalmazását csakúgy, mint a piaci szereplők (a fogyasztókat és a vállalkozásokat egyaránt ideértve) ezirányú tevékenységének elősegítését, illetve támogatását. Így az irányelv átültetése kapcsán a hazai fogyasztóvédelmi szabályozás továbbfejlesztése érdekében még számos részletkérdés vár tanulmányozásra és feldolgozásra.

Ezek közé tartozik, hogy az irányelv 10. cikke szerint a tagállamok ösztönözhetik a vállalkozások önkéntes magatartási kódexeinek alkalmazását a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok visszaszorítása érdekében. Ennek kapcsán vizsgálatot érdemelhet, hogy milyen állami ösztönzők képzelhetők el az önkéntes magatartási kódexek ilyen célú alkalmazására és hogyan tehetők ezen magatartási kódexek (alkalmazásuk) hatékonyra, valamint felmerül a kérdés, milyen mechanizmusokkal biztosíthatják a vállalkozások, hogy a kódexeket az ahhoz csatlakozó tagok betartsák. A téma körüljárása elsősorban a hazai és nemzetközi tapasztalatok feldolgozása, az alkalmazott modellek leírása és megvalósításuk

eredményeinek bemutatása révén történhet (a mechanizmus alkalmazásának statisztikája, a panaszok orvoslásának ideje, eredményessége, perelhárító hatása stb.).

Hasonlóan átgondolást igényelhetnek a szankcionálás lehetőségei. Az irányelv 13 cikke szerint az irányelvi rendelkezések megszegőivel szemben hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat kell alkalmazni. Ennek kapcsán vizsgálándónak tartjuk, hogy a versenytörvény jelenlegi szankciórendszerét alapul véve, azt milyen módon és irányban lehetne továbbfejleszteni a hatékonyságot és visszatartó erőt növelendő (pl. cégvezetők személyes felelőssége). Itt is elvi modellek leírását, illetve hazai (pl. más gazdasági jogi területek) és nemzetközi tapasztalatok bemutatását várjuk. A modellbemutató térjen ki a megvalósíthatóság fontosabb részletkérdéseire is (pl. cégvezetői felelősség esetén a „kétirányú” – azaz a cég és vezetője ellen egyszerre folyó – eljárás eljárásjogi problémái).

E/ Kártérítési perek lehetősége a GVH jogsértést megállapító döntéseivel érintett ügyekben

A versenytörvény szabályainak megsértése nemcsak közjogi szankciót vonhat maga után, hanem magánjogi kártérítési kötelezettséget is, ugyanakkor a kártérítési igény gyakorlati érvényesíthetősége számos átgondolásra váró kérdést felvet.

Egyrészt, a GVH eddigi gyakorlatát alapul véve, annak elemzését és értékelését várjuk, hogy a GVH jogsértést megállapító döntéseivel érintett ügyekben a kártérítési követelések érvényesíthetőségének lehetősége fennállt-e (nem elvi, hanem gyakorlati szempontból, azaz a realizálhatóság szemszögéből nézve), főképpen a kár bizonyíthatósága, kiszámíthatósága szempontjából (voltak-e erre alkalmas ügyek, milyen, polgári perben is felhasználható módszerekkel lett volna kvantifikálható a kár).

Másrészt feltérképezendő, hogy van-e akár minimális magyar bírói gyakorlata az ilyen kártérítési pereknek, illetve az, hogy a szerződésen kívül okozott kár megtérítése iránti egyéb gazdasági perek magyar bírói gyakorlatának milyen olyan fontos részelemei vannak, amelyek a versenyjogsértésen alapuló kártérítési perekben relevánsak lehetnek (pl. elmaradt haszon, mint kárelem megtérítése, kiszámításának módja, bizonyítása).

Külön vizsgálendő és elemzendő vonatkozás az, hogy ún. közérdekű igényérvényesítés esetében, vagyis amikor a kártérítési pert nagyobb számú károsult nevében egy kívülálló – közvetlenül nem érintett – szervezet (pl. állami hatóság, civil érdekképviseleti szervezet) indítja, milyen bizonyítási, illetve egyéb eljárási specialitások, problémák adódhatnak. Minden részletkérdést illetően a magyar gyakorlat (esetjog) alapos bemutatását várjuk, továbbá az elvi kérdések kibontását, és megoldási javaslatok készítését (ez lehet akár jogszabály-módosítási javaslat is).

F./ A túlzó árazás kezelése és módszertani megközelítése az európai versenyhatóságok gyakorlatában

A túlzó árazás a kizsákmányoló visszaélések legfontosabb fajtája. Bár a versenypolitika értelmét szokás a túlzó árazás, mint pl. a monopol ár, illetve az ahhoz kapcsolódó negatív jóléti következményekre hivatkozva levezetni, a korszerű versenypolitika elsősorban a túlzó árazás megelőzését, mintsem kezelését tartja a versenyhatóságok részéről lehetségesnek, illetve tekinti feladatuknak. Az ügýítípussal kapcsolatos módszertani és szemléleti nehézségek, és gyakorlati kudarcok ellenére, Európában mind a közösségi, mind a nemzeti versenyjogok tartalmazzák a kizsákmányoló visszaélések tilalmát, és tagállami szinten rendszeresek, ha nem is gyakoriak az ilyen eljárások, amelyekből potenciálisan hasznos tapasztalatok nyerhetők a túlzó árazás minél megfelelőbb kezelésével kapcsolatosan.

A GVH számára is jól ismert az az általánosan elfogadott megközelítés, amely szerint az eljárás során a kérdéses árat egy hipotetikus versenyárhoz kell viszonyítani, amelyet tipikusan költségkalkuláció (és költségfelmérés), vagy térbeli, esetleg időbeli benchmark segítségével lehet meghatározni. Az esetek túlnyomó többségében azonban e módszerek nem, vagy nem kellő megbízhatósággal alkalmazhatók, továbbá egy versenyhatóság számára nem feltétlenül áll rendelkezésre eredményes beavatkozási forma. Fennáll annak a

veszélye is, hogy a versenyt védeni, és a verseny kérdéseivel foglalkozni hivatott versenyhatóság szabályozói, illetve a versenyt helyettesítő szerepkörbe sodródik, miközben az ilyen jellegű feladatok tipikusan más közigazgatási szervek profiljához illeszkednek.

A VKK pályázatában a következő kutatási témát támogatja:

Európai versenyhatóságok sikeres, és sikertelen (különösen: nem bizonyított) túlzó árazást vizsgáló eljárásainak bemutatásán keresztül olyan körülmények azonosítása, amelyek mellett a vizsgálat a gyakorlatban is eredményre vezethet, illetve amelyek mellett a kudarc szükségszerűnek tekinthető. Ezek alapján általános ajánlások megfogalmazása arra nézve, hogy a GVH gyakorlatában túlzó árazásos panaszok/problémák esetén mikor lenne célszerű versenyfelügyeleti eljárás indítása (mert a kérdés tisztázása valóban lehetséges), és mikor célszerű úgy dönteni, hogy az adott körülmények között versenyfelügyeleti eljárás indítását – a versenytörvény szóhasználatával élve – a közérdek nem indokolja (mivel az említett problémák miatt az eljárás csupán a közösségi erőforrások pazarlását jelentené).

A kutatásnak egynél több európai versenyhatóság tapasztalatait kell feldolgoznia.

G./ A piacmeghatározás verbális és statisztikai módszereinek összehasonlítása a külföldi versenyhatóságok gyakorlatában

Minden versenypolitikai döntés fontos tényezője a releváns piac meghatározása, azaz azon termék- vagy szolgáltatáscsoport, illetve földrajzi terület azonosítása, amely releváns kompetitív korlátot jelent az érintett vállalkozások számára. Az amerikai, és ezzel szinkronban az európai útmutatók a „hipotetikus monopólium” (SSNIP) tesztet írják elő ennek a kérdésnek az eldöntésére, amely szerint a releváns piac az, amelyet minimálisan érdemes monopolizálni, hogy az áremelés tartós profitnövekedést eredményezzen. Ugyanakkor az egyes versenyhatóságok gyakorlatában, illetve akár esetenként is, számos különböző módszert alkalmaznak ezen kompetitív korlátok azonosítására.

A VKK pályázatában azokat a kutatási témákat támogatja, amelyek

- egy-egy jelentősebb nemzeti vagy nemzetközi versenyhatóság (pl. Bundeskartellamt, Office of Fair Trading vagy DG Competition) által vizsgált esetek, vagy
- egy választott iparághoz (pl. üzemanyag- vagy telefonpiac) kapcsolódó, akár különböző országokból származó esetek

összehasonlító elemzése révén mutatják be az ott használt különféle piacmeghatározási technikákat. Az áttekintés térjen ki arra, hogy a különféle módszereket milyen megfontolások alapján/körülmények esetén használják, valamint, hogy milyen előnyöket és hátrányokat tulajdonítanak nekik.

A kutatás európai (nem feltétlenül közösségi) esetek elemzését mindenképpen tartalmazza, azonban előnynek számít, ha észak-amerikai tapasztalatokat is feldolgoz.

A fontosabb módszerek nem teljes listája:

- SSNIP teszt és kritikus rugalmasságok alkalmazása piaci adatokon, keresletbecslés alapján;
- SSNIP teszt alkalmazása kérdőíves felmérés alapján;
- árkorrelációs módszerek és kiterjesztései (pl. stacionaritás vizsgálat);
- a földrajzi piacok meghatározásának módszerei;
- a kínálati helyettesíthetőség meghatározása;
- a potenciális verseny erejének megállapítása.

H./ A bírságok kiszabásában érvényesített közgazdasági elvek vizsgálata a külföldi versenyhatóságok gyakorlatában

A versenypolitikai döntésekben fontos kérdés, hogy a versenyjogi jogsértés esetén milyen jogi beavatkozás a célravezető. Az egyik leggyakrabban használt módszer a bírság kiszabása, amely figyelembe veheti mind a fogyasztóknak okozott kárt, mind a jogsértő vállalkozás által elért előnyt. Bár a versenyhatóságok gyakorlatában a bírság kiszabása

gyakran egyéb tényezőkön alapul, amibe a piaci hatások figyelembe vétele is közvetett módon épül be (például valamilyen pontozásos módszerrel – a magyar példára lásd a GVH elnökének és a Versenytanács elnökének együttesen kiadott 2/2003. számú közleményét). Egyre jobban előtérbe kerül azonban – különösen kartellek esetén – a versenykorlátozó magatartás által okozott kár, illetve a jogsértő vállalkozás által elért előny számszerűsítésének figyelembe vétele közvetlen méréssel (becsléssel). (Ezt a GVH említett közleménye is megengedi.)

A VKK pályázatában azokat a kutatási témákat támogatja, amelyek:

- esetében az elemzés a módszertani ismertetőn túl azt is bemutatja, az hogyan került konkrét ügyekben alkalmazásra, példát hozva legalább két-két esetre az alábbi ügýtípusok közül: kartell, gazdasági erőfölénnyel való visszaélés, fogyasztók megtévesztése;
- részben olyan kárbecslési közgazdasági módszereket is bemutatnak, amelyeket jelenleg esetleg más jogterületen alkalmaznak (pl. kötelmi jog), de a versenyjogban is jól felhasználhatóak lennének.

A kutatás európai (nem feltétlenül közösségi) esetek elemzését mindenképpen tartalmazza, azonban előnynek számít, ha észak-amerikai tapasztalatokat is feldolgoz.

I./ A versenyjog és a közös jogkezelés viszonya

A versenyjog és a szellemi alkotások jogának kapcsolata régóta kedvelt kutatási témája mindkét jogterület képviselőinek. Ennek, többek között, az az oka, hogy a két terület között komoly feszültségek vannak. A szellemi tulajdon kizárólagos jogot biztosít a jogtulajdonosának, azaz annak felhasználását a jogtulajdonos engedélyéhez köti. Ennél fogva könnyen kerülhet monopolhelyzetbe a piacon a szellemi tulajdon jogosultja egy adott termék tekintetében. És bár önmagában nem jogellenes az erőfölény, így a monopólium sem, az azzal való visszaélés már beleütközik a versenyjogi jogszabályokba. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a szellemi tulajdon megléte nem ütközik az EKSz. rendelkezéseibe, ugyanakkor ezen jog gyakorlása során a jogtulajdonos már szembekerülhet a közösségi versenyszabályokkal. Érdemes megjegyezni azonban, hogy e különbségtétel létjogosultságát is sokan vitatják.

A közös jogkezelés versenyjogi megítélését nagyban formálta az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata is. A szerzői jogok hatékony érvényesítése szempontjából indokolt e jogok kollektív kezelése, azonban a közös jogkezelőre mint szolgáltatást nyújtó vállalkozásra vonatkozik az EKSz. 81. és 82. cikke.

A közös jogkezelés és a versenyjog viszonyának tárgyalása során a VKK azt várja, hogy a pályázó mutassa be a közösségi versenyszabályok kollektív jogkezelésre történő alkalmazásának bírósági gyakorlatát, különös tekintettel az on-line jogkezelés kérdésére, továbbá, hogy áttekintést nyújtson a folyamatban lévő szabályozás várható hatásairól is.

J./ A közbeszerzési kartellek kezelése az európai versenyhatóságok és bíróságok gyakorlatában

A kartell-megállapodások a piacgazdaság működését különösen károsan befolyásolják, mivel a versenyt korlátozzák, vagy akár teljesen kizárják és ezen keresztül növekvő árakhoz és/vagy csökkenő fogyasztói választási lehetőségekhez vezetnek. A kartellben résztvevő vállalkozások a verseny korlátozásával hatékonysági veszteséget okoznak, mivel kiiktatják azt a külső kényszerítő erőt, amely a termékfejlesztéshez és a hatékonyabb termelési technológiák alkalmazásához vezetne. Magatartásuk végső soron a versenyképesség elvesztését és a foglalkoztatottság csökkenését is eredményezheti, és az egész gazdaság fejlődését negatívan befolyásolja. Ezért a kartellekkel szembeni fellépést minden versenyhatóság kiemelt feladatának tekinti.

Magyarországon a Büntető Törvénykönyv módosítása¹ 2005. szeptember 1-jei hatállyal új büntetőjogi tényállást vezetett be, amely a közbeszerzési és koncessziós eljárás eredményének befolyásolása érdekében kötött versenyt korlátozó megállapodás létrehozását, vagy összehangolt magatartás tanúsítását tilalmazza. E törvénymódosítás tehát megteremtette a közbeszerzési és koncessziós eljárásban kötött kartellek büntetőjogi szankcionálhatóságát. A Büntető Törvénykönyv alapján az ilyen kartellt kötő természetes személyeknek bizonyos körülmények között lehetőségük van a büntetőjogi szankciók alóli mentesülésre, amely lehetőség összekapcsolható a kartellezésben részt vevő vállalkozások versenyjogi szankciók alóli mentesülésével.

A VKK pályázatában a következő kutatási témákat támogatja:

- az Európai Unió tagállamaiban hatályos közbeszerzésekre és a közbeszerzési kartellekre vonatkozó szabályozások (polgári jogi, közbeszerzési, versenyjogi és büntető jogi) összehasonlítása, a törvényi szabályozás és az intézményrendszer bemutatásával;
- az általános versenyjogi szabályozáson belül mennyiben különül el a közbeszerzési kartellek kezelése, hogyan alakul a különböző jogszabályok viszonya;
- az egyes tagállamokban közbeszerzési kartellek esetén milyen szempontrendszer érvényesül a jogsértés megítélésében;
- az alkalmazott jogi beavatkozások előnyeinek, illetve hátrányainak mérlegelése, a szankciórendszer (ezen belül a bírságkalkuláció), az esetleges engedékenységi politika szempontjainak összehasonlítása konkrét ügyek bemutatásán keresztül.

A VKK azon pályázatokat részesíti előnyben, amelyek a fenti kérdések megvizsgálása után figyelmet szentelnek arra is, hogy az egyes országok tapasztalataiból milyen tanulságok szűrhetők le a magyarországi közbeszerzési kartellek kezelésére vonatkozóan.

K./ A patikaliberalizáció gyógyszer-kiskereskedelmi piacra gyakorolt hatásának elemzése néhány európai ország tapasztalatainak összehasonlításával

Napjaink egyik legtöbb vitát kiváltó piacnyitási kérdése a gyógyszer-tári piac részleges liberalizációja, a piacon eddig fennálló belépési korlátok lebontása, és az árverseny korlátozott keretek között történő lehetővé tétele. A GVH eddig is komoly hangsúlyt fordított arra, hogy a piacnyitás előtt álló szektorokat szabályozási javaslatokkal segítse, és ezt fontosnak tartja a gyógyszer-kiskereskedelem esetén is. A GVH véleménye szerint a jelenlegi szabályozás nem szolgálja megfelelően a fogyasztói érdekeket, hiszen a gyógyszer-kiskereskedelmi piacon számos olyan belépési korlát érvényesül, amely az általános közgazdasági elméletek szerint akadályozza a piac megfelelő működését. Az egészségügyi piac komplexitása miatt azonban ezen a részpiacon az átlagosnál is több körültekintésre van szükség, mivel ezen a területen számos olyan közpolitikai cél azonosítható, amelyeket tisztán versenypolitikai eszközök alkalmazásával nem lehet megvalósítani.

A VKK a fentiek alapján egy olyan kutatás lebonyolítását támogatja, amely összehasonlítható egyes – lehetőség szerint piacnyitáson már átesett – külföldi országok szabályozási megoldásait a gyógyszer-kiskereskedelemben. A VKK-t elsősorban olyan pályázatok érdeklik, amelyek az egyes országok egészségügyi rendszereiből adódó sajátosságok kontextusába helyezik a gyógyszer-kiskereskedelem szabályozási kérdéseit. Ezekben belül a következő témák vizsgálatát a VKK kiemelten fontosnak tartja:

- a gyógyszer-tárak számának vizsgálata (pl. egy lakosra jutó gyógyszer-tárak száma);
- belépési korlátok azonosítása (pl. elhelyezkedési korlátozások, végzettségből eredő korlátozások);
- tulajdonlási korlátozások meghatározása (pl. hány gyógyszer-tárral rendelkezhet egy tulajdonos);

¹ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más törvények módosításáról szóló 2005. évi XCI. törvény

- a gyógyszertárak árazási döntéseivel kapcsolatos korlátozások (pl. vényköteles gyógyszerek árának meghatározása).

A VKK azon pályázatokat részesíti előnyben, amely a fenti kérdések megvizsgálása, és az adott ország szabályozási gyakorlatának az ország egészségügyi rendszerével való összehasonlítása után figyelmet szentelne arra is, hogy az egyes országok tapasztalataiból milyen tanulságok szűrhetők le a magyar helyzetre vonatkozóan.

L./ A folyószámla és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások területén megvalósuló verseny Magyarországon, különös tekintettel a belépési korlátokra és a váltási költségekre

A lakossági bankpiaci versenyben meghatározó szerepe van a folyószámla-vezetés kérdésének. Az a hitelintézet, ahol az ügyfél a folyószámláját vezeti, az adott ügyfél tekintetében két okból is jelentős versenyelőnyben van versenytársaival szemben. Egyrészt közvetlen kapcsolatban van az ügyféllel, így ezt a kapcsolatot fogyasztószerezésre használhatja fel más termékei esetében: egyéb befektetési és hiteltermékeivel közvetlenül megkeresheti az ügyfelet. Másrészt valóban élő folyószámla esetén ellenőrzést gyakorol az ügyfél folyószámlájának forgalma felett, ami segítheti az ügyfél hitelképességének megítélésében, illetve akár célzott értékesítési tevékenységet is lehetővé tehet (pl. az ügyfél személyi hitelt törleszt más hitelintézet felé, és ezt a számlavezető hitelintézet kedvezőbb konstrukcióval tudja kiváltani).

A VKK pályázatában azokat a kutatási témákat támogatja, amelyek megvizsgálják, hogy ez a gyakorlat mennyiben működőképes Magyarországon, illetve ennek a fordítottja mennyire igaz, amennyiben a hitelintézetek egy része jelenleg nem a folyószámlát használja egyéb termékei esetében ügyfelek megszerzésére, hanem éppen egyéb (jellemzően hitel-) termékeinek értékesítése során igyekszik a számlanyitást az adott termék értékesítéséhez kötni. A hitelintézetek fent vázolt mindkét irányú tevékenysége során alapvető feltétel, hogy az ügyfelek mobilitása előtt ne legyenek számottevő akadályok. A hitelintézetek által ajánlott versenyképes termékek csak akkor juthatnak el a fogyasztókhoz, ha az adott termék esetében a fogyasztóknak nem kell rendkívül magas pénzbeli és keresési költségeket vállalniuk azért, hogy a kedvezőbb terméket vegyék igénybe. Az egyes banki termékek kapcsán a banki motivációk feltárása és elemzése, valamint ez alapján a termékek közti váltás akadályainak esetleges leépítése jelentős mértékben segítheti egy egészséges piaci szerkezet kialakítását, ami megkönnyíti a bankok közti verseny érvényesülését.

M./ A banki, illetve biztosítási piacon alkalmazott tisztességtelen (általános, illetve egyedi) szerződéses feltételekkel szembeni, a transzparenciát szorgalmazó fellépések az egyes tagállami versenyhatóságok gyakorlatában

A pénzügyi termékek összetettségéből, valamint e termékekkel kapcsolatban fennálló fogyasztói tájékoztatatlanságból is adódó információs aszimmetria miatt a banki, illetve biztosítási piacokon fokozott a fogyasztók kiszolgáltatottsága, amelyet csak fokoz, hogy a bankok/biztosítók tájékoztatási gyakorlata a szerződéses jogviszony létrehozását megelőző fázisban (pl. kizárólag a szerződéskötéskor hozzáférhető információk, részletek tekintetében) és a szerződés fennállása alatt (mindössze hirdetményben közzétett, és indokolatlanul rövid szerződésmódosítási időt megengedő gyakorlat) is több szempontból kifogásolható lehet. Gyakran már a szerződés szövegének értelmezése is önmagában az átlagnál magasabb pénzügyi ismereteket igényel, nem beszélve az intézmény általános üzleti feltételeiről, az üzletágra/termékre vonatkozó általános és különös szerződési feltételekről, a rendszeresen változó hirdetmény/kondíciós listákról, továbbá a – szerződéseknek szintén a részét képező – jogszabályokról. Így az átlagfogyasztók jelentős része már a szerződés aláírásakor sem képes teljes mértékben átlátni az általa aláírt szerződés feltételeit, az abban rejlő kockázatokat és a várható költségeket. Azt pedig még egy szakember is nehéz tudja előre felmérni, hogy egy 5-20-30 éves időtartamú szerződés alatt a szerződésben foglalt

„gumiszabályok” következtében milyen feltételváltozások állhatnak be, s azok el nem fogadása esetén mibe kerülhet a fogyasztó számára a szerződésből való kilépés. Magyarországon a kínálati oldalon rejlő rendszerelőnyöket a jogszabályi környezet is táplálja.

Mindezek következtében a banki, illetve biztosítási piacokon a fogyasztói érdekek védelme hatékony – állami és egyéb – intézkedéseket kíván. Ebben kiemelt szerepe lehet a szabályozási intézkedéseknek, amelyek általános jelleggel, már gyakorlatuk kialakításakor behatárolják – akár a szerződések kötelező tartalmi elemeinek meghatározása, akár a feltételek összehasonlíthatósága érdekében hozott és tervezett intézkedések, akár a szerződéses kikötések egyoldalú megváltoztatásának feltételekhez kötése révén – a szolgáltatók mozgásterét, csakúgy, mint a versenyhatóságok és más állami szervek egyedi intézkedéseinek, vagy a szakmai és egyéb szervezetek lépéseinek. Mind a hatóságoknak, mind az egyéb szervezeteknek fontos szerepe van ugyanakkor a szabályozási intézkedések kezdeményezésében (amely a versenyhatóságok esetében a versenypártolási tevékenységben ölt testet), valamint a fogyasztók ismereteinek szélesítésében, a fogyasztói tájékozottság és egyben a fogyasztói tudatosság növelésében is.

A VKK pályázatában azokat a kutatási témákat támogatja, amelyek feldolgozzák az egyes uniós tagállamokban a banki, illetve biztosítási piacokon alkalmazott tisztességtelen (általános és egyedi) szerződési feltételekkel szembeni versenyhatósági fellépéseket, különös tekintettel a versenypártolási tevékenység részeként tett – szabályozási – kezdeményezésekre, továbbá a szabályozási, illetve fogyasztóvédelmi jogkörrel rendelkező hatóságokkal és egyéb (szakmai) szervezetekkel együttműködésben végzett ezirányú – akár versenykultúra fejlesztési – tevékenységekre. Kutatásra érdemes lehet, szintén az uniós tagállamok tekintetében, nemzetközi összehasonlítást végezni a banki, illetve biztosítási piacon a szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződéses kapcsolatban a fogyasztók védelme érdekében alkalmazott, a feltételek átláthatóságát szolgáló szabályozási megoldásokról is.

A pályázati eljárás keretében a VKK nem zárja ki már folyamatban lévő, a megvalósítási időszakot (2006. augusztus 1.-2007. november 15.) követően lezáruló, illetve több éves kifutású programok támogatását azzal, hogy támogatásban csak olyan program részesíthető, amelynél a pályázat eredménye vagy a fenti pályázati célokkal összefüggésben értékelhető részeredménye a támogatott időszak alatt ténylegesen megvalósul, de legalább olyan fázisba jut, amely a pénzügyi elszámolást lehetővé teszi. A VKK *támogatást minden esetben megvalósított pályázati (rész)eredményekre tekintettel* nyújt. A pályázat benyújtása előtt már teljes egészében megvalósított program utólagos támogatása nem kérhető.

4. A pályázók köre

A fenti pályázati témák bármelyikének kidolgozására vállalkozhat magánszemély vagy jogi személy (jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság), kutatóintézet, oktatási intézmény.

5. Pénzügyi feltételek

5.1 A pályázat pénzügyi keretei

Jelen pályázaton felhasználható pénzügyi keret a VKK költségvetésében rendelkezésre áll. A VKK a GVH részjogkörű költségvetési egysége, amely az elemi költségvetésében jóváhagyott és hozzárendelt valamennyi előirányzata felett rendelkezési jogosultsággal bír.

5.2 Az elnyerhető támogatás mértéke

A program vagy tevékenység költségeinek 100 %-a, de legfeljebb (bruttó) 10.000.000 forint.

5.3 A támogatás típusa

Vissza nem térítendő támogatás.

5.4 A támogatás módja

Elsődlegesen **utófinanszírozás**, a támogatás folyósítása a támogatási szerződés szerint, a szakmai és pénzügyi beszámolást követően történik. A VKK előleget nem biztosít, ettől azonban kivételes és indokolt esetben el lehet térni. Amennyiben a támogatott program, feladat vagy tevékenység több részletben is megvalósítható, a támogatási szerződésben részletezettek szerint lehetőség van – a megvalósított részeredmény utólagos finanszírozásával – a támogatás részletekben történő folyósítására, ebben az esetben a beszámolás is ehhez az ütemezéshez igazodik.

5.5 A támogatás igénylésének és felhasználásának feltételei

Amennyiben a pályázó a pályázati programhoz vagy tevékenységhez a benyújtott költségterv 100 %-át el nem érő mértékű támogatást igényel (pl. mivel a költségek meghaladják a pályázaton elnyerhető összeg maximumát), a költségek fennmaradó hányadát magának kell fedeznie (saját forrás). A saját forrás meglétét a VKK felé a pályázat során igazolni kell. A saját forrás az államháztartás valamely alrendszeréből származó támogatásból is finanszírozható, de az igényelt támogatások nem eredményezhetnek nyereséget a pályázónak, illetve a pályázat elbírálása során előnyben részesülnek a más – állami vagy önkormányzati költségvetési – forrásból még nem támogatott pályázatok.

A támogatás kizárólag a támogatott programhoz, tevékenységhez kapcsolódó költségek (pl. személyi és dologi kiadások) fedezésére, a támogatási szerződésben részletezettek szerint használható fel. A támogatás felhasználható a pályázati program megvalósításához szorosan kapcsolódó szakmai rendezvényen (konferencián, tanulmányúton) való részvétel és utazás költségeinek fedezésére. A támogatás nem használható fel nagy értékű (100 ezer forintot meghaladó) eszközbeszerzésre.

6. A pályázás módja

A benyújtandó **pályázati dokumentációnak tartalmaznia kell:**

- a pályázati űrlapot;
- a pályázó és eddigi szakmai tevékenysége rövid bemutatását legfeljebb 3 oldal terjedelemben (1. sz. melléklet);
- a pályázó gazdálkodásáról szóló tájékoztatót (2. sz. melléklet)²;
- a pályázati téma megvalósítására vonatkozó munkatervet (3. sz. melléklet);
- az igényelt támogatást alátámasztó költségtervet (4. sz. melléklet);
- a pályázó 5. sz. melléklet szerinti nyilatkozatait, illetve szükség esetén azok igazolását;
- a pályázó létezését igazoló, 30 napnál nem régebbi okiratot vagy annak hiteles másolatát³ (6. sz. melléklet).

A pályázati dokumentáció benyújtásához szükséges formanyomtatványok (pályázati űrlap, 1.-5. sz. mellékletek) elektronikus úton, a GVH honlapján (www.gvh.hu) érhetők el. Pályázat kizárólag ezen formanyomtatványok kitöltésével nyújtható be.⁴ A kitöltött formanyomtatványokat el kell látni a pályázó törvényes képviselőjének aláírásával és a szervezet bélyegzőjével.

A pályázati dokumentációt **négy példányban** (egy eredeti és három másolati) kell benyújtani.

A pályázat benyújtása kizárólag **postai úton** történhet. A pályázatot a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának címére kell eljuttatni (1245 Budapest 5., Pf. 1036.), a borítékon tüntessék fel a pályázati eljárás számát (VKK/4/2006).

² Magánszemélyek és oktatási intézmények kivételével.

³ Magánszemélyek és oktatási intézmények kivételével.

⁴ A formanyomtatványok elektronikusan szerkeszthetők, de a tartalmuk nem változtatható meg.

A pályázat **beadásának határideje** folyamatos, legkésőbbi leadási időpont 2007. szeptember 15. (postai bélyegző szerint), mivel a megvalósulásnak a munkaterv által felölelt időszakon belül meg kell történnie.

A pályázattal kapcsolatos **további felvilágosítást** írásban lehet kérni a VKK-tól a 472-8898 faxszámon vagy a versenykultura@gvh.hu e-mail címen.

7. A pályázat elbírálása

A bírálat első szakaszában a formai követelmények ellenőrzése történik. A határidőn túl, valamint a hiányosan (pályázati űrlap hiányos kitöltése, hiányzó melléklet) benyújtott, továbbá a pályázati feltételeknek meg nem felelő pályázatok nem kerülnek érdemi elbírálásra. A VKK hiánypótlást nem biztosít.

A pályázatok szakmai tartalmának elbírálását a GVH VKK munkatársaiból álló, legalább három fős **bíráló bizottság** végzi.

A bíráló bizottság – amennyiben a pályázat elbírálásához szükségesnek tartja – a pályázat szakmai vagy pénzügyi tartalmával kapcsolatban írásban kérdést tehet fel a pályázónak (nem a pályázat esetleges hiányainak pótlása érdekében).

A pályázatok elbírálásának **főbb szempontjai**:

- a munkaterv szakmailag mennyire tekinthető megalapozottnak, illetve mennyiben felel meg a pályázati kiírás célkitűzéseinek;
- a költségterv reális-e; továbbá
- a pályázó eddigi szakmai tevékenysége milyen eredményeket hozott.

A bíráló bizottság az esetlegesen forráshiány miatt nem támogatható, de egyebekben szakmailag megfelelő pályázatok sorrendjét is meghatározza. Ha valamely nyertes pályázó a támogatási döntés meghozatalát követően visszalép, vagy a támogatási szerződés megkötésére a pályázónak felróható okból a támogatási döntés meghozatalától számított 30 napon belül nem kerül sor, vagy a megkötött támogatási szerződés később megszűnik / megszüntetésre kerül, a támogatás – a bíráló bizottság által felállított sorrendben – a soron következő, korábban forráshiány miatt nem támogatott, de szakmailag megfelelő pályázat benyújtóját illeti.

Nem nyújtható támogatás olyan pályázó részére, aki:

- a pályázati dokumentációban vállalt saját forrással nem rendelkezik vagy azt nem igazolja megfelelően;
- csőd-, felszámolási vagy végelszámolási eljárás alatt áll;
- az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 20. pontjában meghatározott köztartozással rendelkezik;⁵
- nem felel meg a rendezett munkaügyi kapcsolatok – az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvényben – meghatározott követelményének;⁶
- a pályázati felhívásban meghatározott dokumentumok vagy nyilatkozatok bármelyikét nem csatolja vagy visszavonja.

A pályázatok **elbírálásának határideje** minden benyújtott pályázatra nézve a benyújtás dátumának megfelelően legkésőbb a benyújtási nap hónapját követő hónap utolsó napja. A

⁵ **Köztartozás:** törvényben meghatározott, az államháztartás alrendszereinek költségvetéseiből ellátandó feladatok fedezetére előírt fizetési kötelezettség, amelynek megállapítása, ellenőrzése, behajtása bíróság vagy közigazgatási szerv hatáskörébe tartozik, valamint a köztisztviselők működésének fedezetére törvényben előírt fizetési kötelezettség, feltéve, hogy azt önkéntesen az esedékességkor nem teljesítették. Köztartozás az is, ha az államháztartás alrendszereinek költségvetése terhére jogosulatlanul igénybe vett vagy rendeltetésétől eltérően felhasznált támogatás és járulékai megfizetését az arra hatáskörrel rendelkező szerv elrendeli, és azt a kötelezett az előírt határidőig nem teljesíti. Az állami adóhatóság a támogatás visszafizetéséről rendelkező szerv megkeresésére a költségvetési támogatás visszatartási jogát e tartozások tekintetében is gyakorolja.

⁶ 15. §

pályázat eredményéről a VKK írásban értesíti a pályázót, s a nyertes pályázók nevét, programjuk rövid leírását és a támogatás összegét a VKK a honlapon is közzéteszi.

A támogatás az igényeltnél alacsonyabb összegben is megállapítható. Amennyiben a pályázó az alacsonyabb összeg esetén is képes a pályázatban vállaltak megvalósítására, erről, valamint arról, hogy megpályázott és az elnyert összeg különbözetére vonatkozó forrás rendelkezésére áll, a döntés kézhezvételét követő 15 napon belül köteles írásban nyilatkozni. A nyilatkozathoz csatolni kell a módosított megvalósítási ütemtervet és költségtervet.

A GVH a nyertes pályázókkal a támogatási döntés meghozatalától számított 30 napon belül **támogatási szerződést** köt, amely részletesen meghatározza a támogatás igénybevételének feltételeit, a megvalósítás, illetve a finanszírozás időbeli ütemezését, az ellenőrzés és elszámolás rendjét. A támogatási szerződés tervezetét a pályázati dokumentáció tartalmazza.

8. Egyéb

A pályázónak a pályázaton nyertes program vagy tevékenység megvalósítása során fel kell tüntetnie, hogy ahhoz a VKK támogatást nyújt.

A pályázó a támogatási szerződésben meghatározottak szerint – az ellenőrzés részeként – a támogatott program vagy tevékenység megvalósításáról szakmai beszámolót készít, illetve a VKK kérésére a program vagy tevékenység eredményeit egyéb formában (például előadás vagy rövid írás formájában) is bemutatja a GVH munkatársai vagy külső szakemberek, érdeklődők számára. A VKK kérheti a kutatási eredmények publikálását, valamint a kutatásra vonatkozó szerzői jogoknak a VKK számára történő átadását, vagy azt, hogy a VKK korlátlanul használhassa a támogatásával létrejött kutatási eredményeket.

Budapest, 2006. december 15.